

rikai *trade bookok*, vagyis „kereskedelmi könyvek” módján tárja az olvasó elé. Ennek az USA-ban rendkívül elterjedt, itthon csak elvétve megtalálható kiadványtípusnak az a lényege, hogy a szerző a főszöveget az ismeretterjesztő szakirodalomra jellemző olvasmányossággal és hivatkozások nélkül, csupán jegyzetszámokkal el látva alkotja meg; a szakkérdések iránt mélyebben, részletesebben érdeklődő olvasó a kötet végén az ott összegyűjtött jegyzetek alapján ismeri meg az igazán szakmai adatokat és érveket, illetve lelheti fel a szakirodalmi hivatkozásokat, amelyeknek aztán az igen bő bibliográfiában lehet pontosabban utánanézni. Ezt a mintát követi tehát az *Ellen Winner-könyv* is, amely azonban még egy másik vonását tekintve „jellegzetesen amerikai”: az olvasóban a könyv főszövegének és ötvenoldalas bibliográfiájának áttekintése azt a (tév)képzetet keltheti, hogy a jelzett időpontban az adott témában, tehát a mi esetünkben a tehetségkutatásban (*szinte*) *kizárólag az USA-ban* zajlottak érdemleges munkák, illetve ha bármi fontos történet is máshol, az csakis olyan dolog lehet, amit az legalizál, hogy angol nyelven jelent meg a róla szóló beszámoló. Miközben kötelességünk felhívni erre az egyoldalúságra a figyelmet, egyben azt is meg kell jegyeznünk, hogy a fenti ténymegállapítással nem sok újat mondtunk. Az USA-ban született, s többnyire elsősorban amerikai piacra szánt tudományos és ismeretterjesztő munkáknak évtizedek óta szinte mindegyikére igaz az, hogy bennük kizárólag az amerikai kutatásokat rögzítő, s legfeljebb még az angol nyelven publikált munkákra való hivatkozás lelhető fel (s azt is tudjuk, hogy ma már az európai szakkönyvek jó részére is ugyanez az igaz). Pedig egy-egy olyan könyv esetében, mint *Winner* munkája, amelynek célja éppen vagy többek között egy adott szakterület utóbbi évtizedekbeli kutatásainak *áttekintő* bemutatása, fájó hiány, hogy nem szerepelnek olyan hivatkozások, amelyek francia, német, spanyol vagy orosz, netán kínai vagy japán nyelven megjelent, s ilyen-olyan okokból angolra nem lefordított munkákra vonatkoznának. S éppen a tehetség-téma esetében ez az egyoldalúság még egy speciális szakmai kérdést is felvet: ha egyszer a tehetség kérdése iránti érdeklődés éppen a Szputnyik-sokk hatására erősödött fel az USA-ban, miképpen lehet, hogy szinte egyetlen egyszer sem hivatkozik *Winner* a volt Szovjetunióban vagy a jelenlegi Oroszországban zajló e tárgyú vizsgálatokra vagy akár csak ismeretterjesztő közleményekre? Ugyanakkor örömről szolgálhat, hogy mi, magyarok a kötet több pontján, s igen csak pozitívan kiemelve említődünk meg. Szó esik arról, hogy egy olyan kis lélekszámú nemzet is, mint a miénk, milyen nagy, egyetemes hatású tehetségeket dobhat felszínre, ha az adott kultúrában értéket jelent a tehetség, s az egyes iskolák, illetve az iskolarendszer egésze megfelelően gondolja, támogatja a tehetségeket.

Ellen Winner tehetségkönyve a recenziókban jelzett hiányosságokkal, hibákkal és ellentmondásokkal együtt is e kutatási terület egyik fontos új munkája. Nem véletlen, hogy a kötetet a megjelenése óta már több nyelvre is lefordították, például németre. Itthon nyilvánvalóan hiánypótló lenne ez a munka, bár csakis némi adaptációval lehetne kiadni, merthogy bizonyos részek az amerikai viszonyok közvetlen ismerete nélkül szinte értelmetlennek lennének még az amúgy tájékozott hazai szakmai olvasók számára is.

Gordon Győri János

Fekete Hajnal, Major Éva és Nikolov Marianne (szerk.): English Language Education in Hungary: A Baseline Study

The British Council Hungary, 1999. 257 o.

A tanulmánykötet célja átfogó képet adni az angol nyelv oktatásának helyzetéről Magyarországon a századforduló és a 2004-re tervezett idegennyelv-oktatást is érintő vizsgareform előtt. Fő erénye a nyelv-tanulás és -tanítás több szempontú elemzése, illetve helyének és szerepének bemutatása az összes érintett szemszögéből. A hangsúly a kimenet szabályozásán, a tervezett új vizsgarendszer kialakításán van. Mind a 17 szerző az angol nyelvtanítás területén jól ismert szakember. Mivel a kötet nem kizárólag az angol nyelvtanítás szakirodalmában jártas olvasónak szól, érdemes lett volna röviden bemutatni őket a könyv valamely részében.

A történeti hitelesség megkívánja a visszatekintést, az eddigi tapasztalatok elemzését, hiszen a változtatások csak így válhatnak érthetővé és kivitelezhetővé. A könyvet nem csak a vizsgareformot tervező csoport, hanem az angol nyelvoktatás minden résztvevője haszonnal forgathatja. A könyv nyolc fejezetének mindegyike önállóan is kerek egész, az adott téma részletes és alapos taglalása, együtt pedig hozzájárulnak a sokszínű kép mélyebb megértéséhez.

A tanulmánykötet egyes fejezeteinek egymásutánisága semmilyen hierarchikus rendet nem követ; a könyv szerkezetét úgy lehetne talán a legjobban elképzelni, hogy a fő téma, az új vizsgarendszer kialakítása áll a középpontban, ezt körülveszik az egyes szempontok elemzései. A tartalomjegyzéken túl az általános bevezető segít tájékozódni az olvasónak az egyes fejezetek rövid bemutatásával, céljának meghatározásával és az adatgyűjtés módszereinek ismertetésével. A szerző itt hívja fel a figyelmet a kötet utolsó részének, az összegzésnek a fontosságára, amelyben pontokba szedve, tömören megtalálhatók az összefoglaló gondolatok, az átfogó kutatómunka eredményeképpen megszületett javaslatok.

Az első fejezet egyrészt a társadalmi háttérrel mutatja be, másrészt a tervezett vizsgareform szükségességét kívánja alátámasztani az utóbbi években az idegennyelv-tudás iránti megnövekedett igények és elvárások tükrében.

A következő rész a jelenlegi érettségi vizsga eléggé összetett képét igyekszik körvonalazni és részletesen elemezni. A gondos adatgyűjtés eredményeképpen számos megdöbbentő tényre derül fény, mint például a számos különböző vizsgafajta megléte és a feladatírók közötti kommunikáció hiánya. Az utóbbi egy-két év érettségi adatai világos, könnyen értelmezhető táblázatba foglalva mutatják, ki, mikor és milyen típusú vizsgát tett és azt milyen szervezet készítette el. A széleskörű adatgyűjtés során a szerzők többek között átnézték számos jegyzőkönyvet, vizsgafeladatot, interjúkat készítettek tanárokkal. Az empirikus adathalmaz feldolgozása sokszínű, táblázatok és kördiagramok segítenek eligazodni, bár az utóbbiak nyomdatechnikai okokból nem túl szerencsések. A fejezethez szervesen illeszkedő függelékben megtalálhatók a vizsgálat során használt, de a fejezetben csak elemzett mérőeszközök, illetve további statisztikai adatok és jegyzőkönyvrészletek.

A harmadik egység a felsőoktatási intézmények által megkövetelt dokumentált nyelvtudás rövid elemzése. Itt alapvetően két szempont különül el élesen: az angol mint felvételi tantárgy és az idegennyelv-tudásért adott felvételi pontszám egyéb szakokon, ahol a nyelvtudást fontosnak ítélik (itt természetesen nem csak az angol nyelvtudásért adott pontok adatai szerepelnek). A világosan körvonalazható sokféleség mellett talán érdemes lett volna részletesebben kitérni az előző fejezetben már említett közös írásbeli felvételi vizsgára, illetve a szóbeli felvételik tanulságaira.

A negyedik fejezet a Magyarországon hozzáférhető nyelvvizsgák elemzése, különös tekintettel a pillanatnyilag egyeduralgkodó állami nyelvvizsgákra. Az áttekintés igen részletes képet ad a vizsgatervezéstől a külföldi angol nyelvvizsgák adatain keresztül a vizsgázók leírásáig. Nagyon tanulságosak a különböző vizsgatípusokat összehasonlító táblázatok és a vizsgázók kor szerinti megoszlásának adatai.

Az ötödik fejezet bevezetőjében a szerzők célul jelölik meg a 11. és 12. évfolyamon tanulók teljesítményének vizsgálatát nemzetközi összehasonlításban, állami nyelvvizsgán elért teljesítmény és egy próbavizsga alapján, aminek a tanulságai hasznosíthatók a tervezett új vizsgák bemérésénél és kivitelezésénél.

A következő, a leghosszabb fejezet részletesen elemzi az érintettek hozzáállását. A megkérdezettek különböző mértékben érdekeltek a nyelvtudás gyarapításának minél tökéletesebb módszereinek és az objektív, pontosan mért és dokumentált nyelvtudásnak a kialakításában.

A hetedik fejezet a tanárképzéssel és továbbképzéssel foglalkozik. Sajnálatos módon ez a rész jelentőségéhez képest rövid. A tanárok megfelelő hozzáállása elengedhetetlen, a fejezetet záró gondolat szerint is a tanárok szimpátiája nélkül nem lehet egy reform sikeres. A szerzők elismerik az adatgyűjtés nehézségeit, azonban lehetett volna más módszerekkel, például az adott tanárképző intézmény kurzusleírásainak elemzésével, vagy szélesebb körből adatot gyűjteni a hallgatók megkérdezésével. Az új vizsgarendszer koncepciójának szervesen kellene beépülnie a tanárképzésbe (megfelelő hangsúlyt helyezve a „washback effect”-re, a számonkérés tanításra való visszahatására). A tanárképzésben úttörő szerepet játszó hároméves programok eredményei, az ott bevezetett tanárképzési módszerek és a hosszabb tanítási gyakorlat tanulságai nagy mértékben segítenék ezt a változást. A fejezet egyik összefoglaló táblázata is inkább az adatok hiányáról árulkodik, hiszen a rubrikák több, mint fele üres. A tanártovábbképzésről még csak közelítő információ sem áll rendelkezésre, pedig országosan többféle intézmény (pedagógiai intézetek, főiskolák és egyetemek) kapcsolódott be ebbe a munkába.

A nyolcadik fejezet az átlagos osztályterembe vezeti az olvasót, több kutatási kérdésből és hipotézisből kiindulva, egy széleskörű adatgyűjtésen alapuló tanulmányt olvashatunk. Egyik érdekessége az, hogy az óramegfigyeléseket olyan iskolákban végezték, amelyek országosan átlagosaknak számítanak. Figyelemre méltók továbbá a vizsgareformon túlmutató, de hozzá szorosan kapcsolódó következtetések. Ilyen például a tanítás minőségét igen nagy mértékben befolyásoló tényező, a tanárok végzettségei sokszínűségének bemutatása. Bár a tanítási gyakorlattal kapcsolatos adatok nem szerepelnek a táblázatban, a kép így is rendkívül összetett. Igen árnyalt képet ad az angolórákról több szempontból, nem csupán az új vizsgafeladatokat tervezőknek és a gyakorló tanároknak szolgál információval, hanem a tanárképzésben és továbbképzésben érdekeltek is hasznos útmutatót kaphatnak kurzusaik tervezéséhez.

A tanulmánykötet fő érdeme, hogy az angol nyelv tanulását és tanítását nem elszigetelten kezeli, hanem több tényezőt figyelembe véve segít átfogó képet kialakítani az olvasóban. Az összefüggések az elemek között tisztán körvonalazódnak, az egyes fejezetek adatai egybecsengenek, a különböző szempontú vizsgálatokból azonos következtetéseket lehet levonni. Például idézhetjük azt a megállapítást, hogy jelenlegi közoktatási rendszerünk nem biztosítja a folyamatosságot az angol nyelvtanítás tekintetében: a szülők megközelítése a 6. fejezetben szerepel, az iskolai oldalt pedig a 8. fejezet tárgyalja. A feldolgozott adatok mindenképpen meggyőzőek, hozzásegítenek a tényszerű és objektív kép kialakításához.

A tanulmánykötet felépítése logikus, szerkezete könnyen követhető, bár némi aránytalanság megfigyelhető, különösen az írásbeli felvételi elemzése, illetve a tanárképzéssel kapcsolatos fejezet lehetett volna részletesebb. Igaz, a reform pillanatnyilag távolinak tűnik, mégis talán a tanárképzésben és továbbképzésben lehetne legelőször meghonosítani a vizsga által megkövetelt tanítási módszerek bevezetését.

A kötetet haszonnal forgathatja mindenki, aki bármilyen módon érdekelt az angol nyelv oktatásában, sőt érdemes lenne azok számára is hozzáférhetővé tenni, akik nem olvasnak angolul. Az összefoglalóban pontokba szedett ajánlások mindenképpen meghatározzák az elkövetkező időszak irányvonalát és a néhány év múlva elvégzendő követő tanulmány remélhetően már jelentős eredményekről fog beszámolni.

Bukta Katalin

Louis Porcher et Dominique Groux: L'apprentissage précoce des langues.
Presses Universitaires de France, Paris, 1998. 128 o.

Európa gazdasági egységgé válik. Egyelőre nem tudjuk, mi lesz a politikai töredezettséggel. De nyelvi tarkasága megmarad, ki tudja, meddig. Nyelvi egység? Volt a középkorban, a korai újkorban, de csak a magas iskolázottságúak részére; eszköze: a latin. Ha lesz egységes nyelv, annak minden európai polgár számára megtanulhatónak kell lennie. Úgy látszik, rátaláltak. Az angolról van szó. Rossz jeleit láthatjuk Budapest utcáin. Jó jelei is vannak; sokfelé járhat az ember kontinensünkön, és ennek az egyetlen nyelvnek az ismeretével sokfelé és sok emberrel meg tudja értetni magát – igaz, sokakkal egyelőre még nem.

Az Európai Unió másként képzei a közös európai kommunikációt. Központjában mindegyik tagállam nyelvét használja, az Unió állampolgárait pedig arra buzdítja, hogy tanuljanak meg, anyanyelvükön kívül, két „uniós” nyelvet.

A tanulást célszerű korán kezdeni. Részben a korai (*précoce*) nyelvtanulás ismert előnyei miatt; részben mert már az iskolázás is megkövetelheti a nyelvi mozgékonyt, hiszen a szülők átköltözhetnek más nyelvtérre, amikor gyerekeik még iskolába járnak.

Ennek a feladatnak a teljesítési lehetőségeit járja körül a két francia szerző. A „korai” számukra a középiskolát megelőző időt jelenti. Nyugaton tíz, tizenegy vagy tizenkét éves korban kezdik a gyerekek középiskolai tanulmányaikat, tehát a korai nyelvtanulás az óvodai és elemi iskolai indítást jelenti. A könyvben tájékoztatást kapunk az ügy jelenlegi állásáról. Még messze van az Európai Unió iskolarendszere attól, hogy minden kisiskolást idegennyelv-tanulásra fogjon, de gyors a nyelvtanulók számának és arányának a gyarapodása, a strasbourgi régióban például közeledik az ötven százalékhoz. Az angol vezet mindenütt, de elég nagy a tarkaság,